

Vårkonferens

240412

OPD-2

- Ett system som utvecklats för klinisk bedömning och behandlingsplanering.
- Kan användas för både behandlingsplanering och för utvärdering av pågående behandling.
- Ett komplement till symtomfokuserade diagnostiska system som DSM 5 eller ICD 10.

Användbarheten av OPD-2

- Fångar aspekter som inte beaktas i symtomfokuserade bedömningar, så som:
- Psykosociala faktorer som bidrar till och vidmakthåller symtom.
- Motivation till behandling.
- Förmåga att tåla, uppleva och uttrycka känslor.
- Relationell förmåga.
- Mentalisering.

Fyra axlar

- Axel I: Förutsättningar för behandling
- Axel II: Interpersonellt fungerande
- Axel III: Konflikter
- Axel IV: Struktur

OPD-intervjun

- Intervjun delas upp i fem faser, med låg grad av struktur i början för att bli mera riktad mot slutet.
- Intervjun måste innehålla beskrivningar av konkreta episoder av relationer med andra (2-3 olika).
- Intervjun måste innehålla klientens beskrivning av sig själv och andra.

OPD-intervjun

- Första fasen: problembeskrivning och livssituation.
- Andra fasen: relationsepisoder, intervjuaren noterar både hur relationer till andra beskrivs och hur relationen i rummet utvecklar sig.
- Tredje fasen: självuppfattning, upplevelse av själv, livshistoria.

OPD-intervjun

- Fjärde fasen: Beskrivning av och upplevelse av andra, kartläggning av hur vardag, familje- och yrkesliv hanteras.
- Femte fasen: motivation till psykoterapi, förutsättningar för behandling, förmåga till insikt.

Fokus på manifesta beteenden

- Bedömningen baseras på observerbara beteenden under intervjuerna.
- Psykodynamiskt orienterade psykoterapeuter är vana att göra antaganden och dra slutsatser grundade på icke manifesta och underliggande processer.

Axel I – Förutsättningar för behandling

- Fångar hur klienten upplever sitt lidande, hur det sociala sammanhanget ser ut samt psykologiska resurser.
- Axeln består av tre områden: objektiv bedömning av problemet, subjektiva dimensioner samt resurser.

Objektiv bedömning

- Aktuell funktionsnedsättning.
- Hur länge har problemet funnits.

Subjektiva dimensioner

- **Subjektivt lidande och egen förklaring till problemet.**
- Huvudsakligen beroende på fysiska problem.
- Huvudsakligen beroende på psykiska problem.
- Huvudsakligen beroende på sociala problem.
- Huvudsakligen beroende på alternativa förklaringar.

Subjektiva dimensioner

- Klientens föreställning om förändring och motivation till behandling.
- Psykoterapeutisk behandling
  - Med fokus på symtomreduktion.
  - Med fokus på utforskande och psykodynamiska interventioner.
  - Med fokus på känslomässigt stöd.
  - Med fokus på rådgivning, psykopedagogiska insatser.

Personliga resurser

- **Personliga resurser:** förmåga att hantera och anpassa sig till problem, medvetna coping-strategier, tilltro till den egna förmågan att hantera svårigheter. Öppenhet för psykologiska orsaker till upplevda problem.
- **Psykosocialt stöd:** familj med stabila relationer, med anhöriga som är tillgängliga och aktivt deltar i deras liv. Klienten har ett socialt nätverk, utanför den närmaste familjen.

Hinder mot förändring

- Yttre hinder mot förändring.
- Inre hinder mot förändring
- Sekundärvinster
  - Alla typer av reaktioner och konsekvenser från andra till följd av symtom, som upplevs som en förstärkning.
  - Ofta omedvetna.

Axel II – Interpersonellt fungerande

Axel II – Interpersonellt fungerande

- Axel II fångar framträdande dysfunktionella relationsmönster.
- Beteenden riktade mot andra: hur klienten kommunicerar och interagerar med andra
- Beteenden riktade mot sig själv: hur klienten reagerar på vad andra säger och gör.
- Bedömarens egen inre resonans/reaktioner på klienten.

Beteenden riktade mot andra

- Den horisontella axeln Anknnytning:
Avvisande/Aggressiv vs. Tillgiven/Öm

Beteenden riktade mot andra

- Den vertikala axeln Ömsesidigt beroende: Kontroll vs. Autonomi

Autonomi

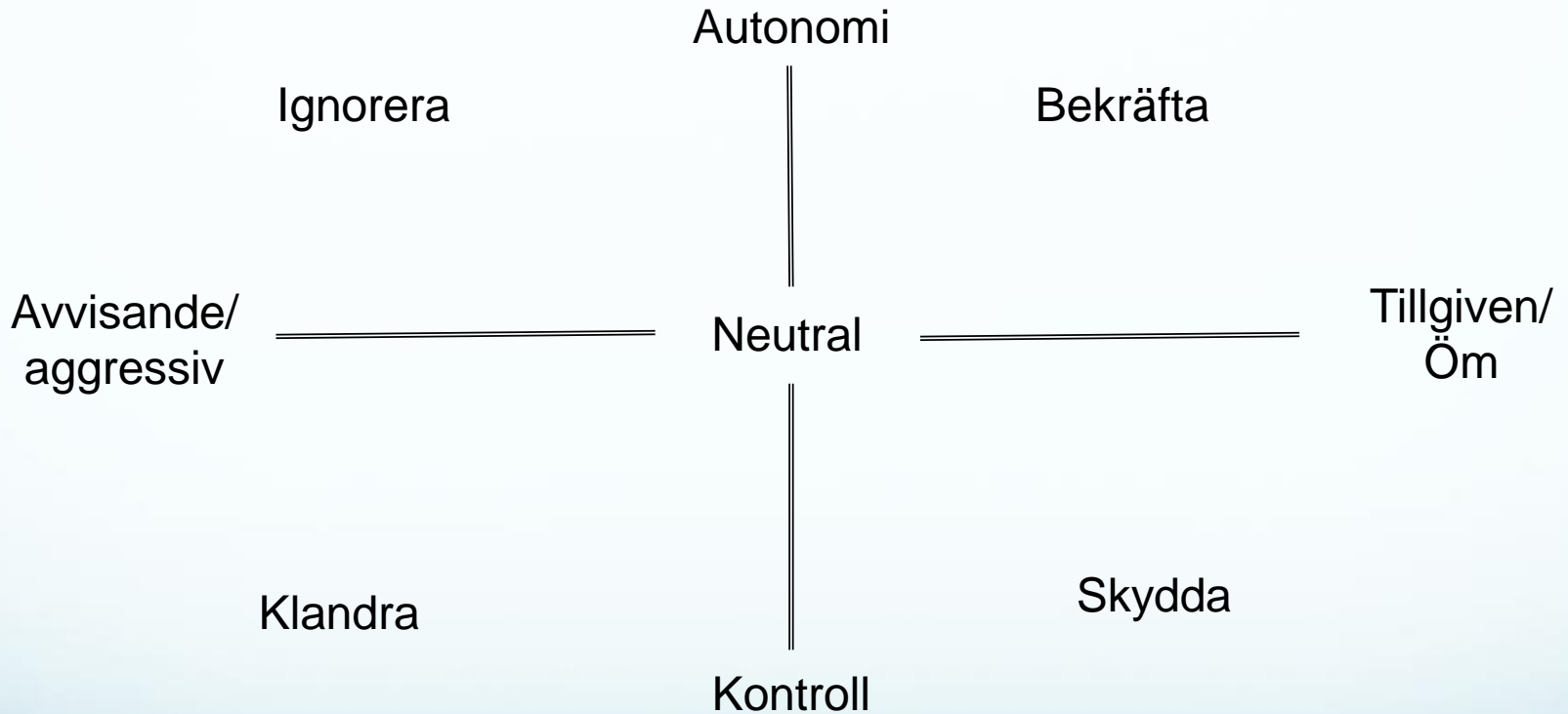

Neutral

Kontroll

Beteenden riktade mot andra

Beteenden riktade mot sig själv

- Den horisontella axeln: Värja sig från ömhet vs. Tillåta ömhet.

Värja sig från
ömhet

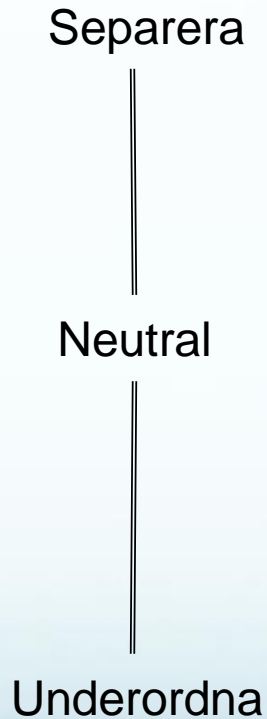
Neutral

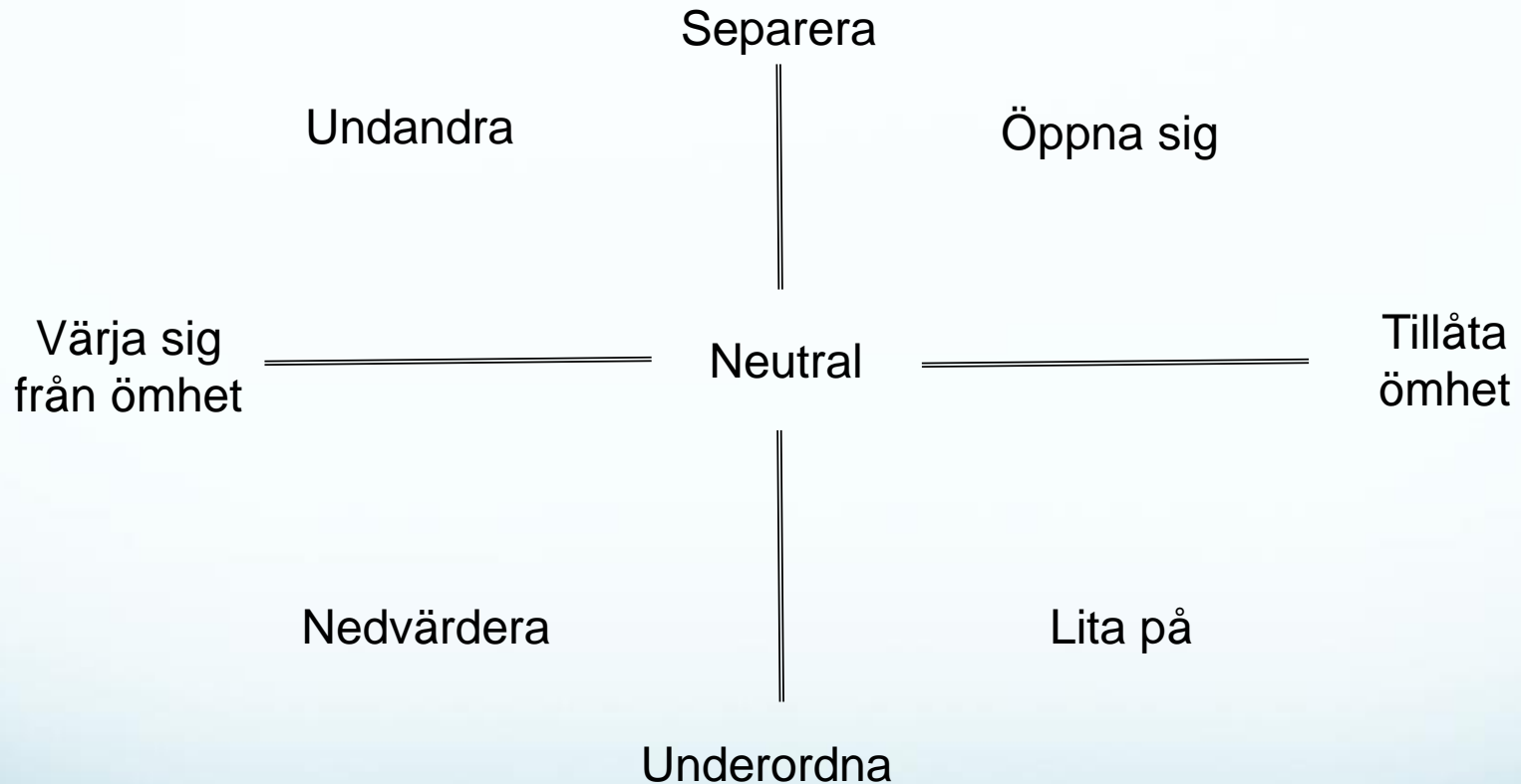
Tillåta
ömhet

Beteenden riktade mot sig själv

Den vertikala axeln: Underordning kontra Separation

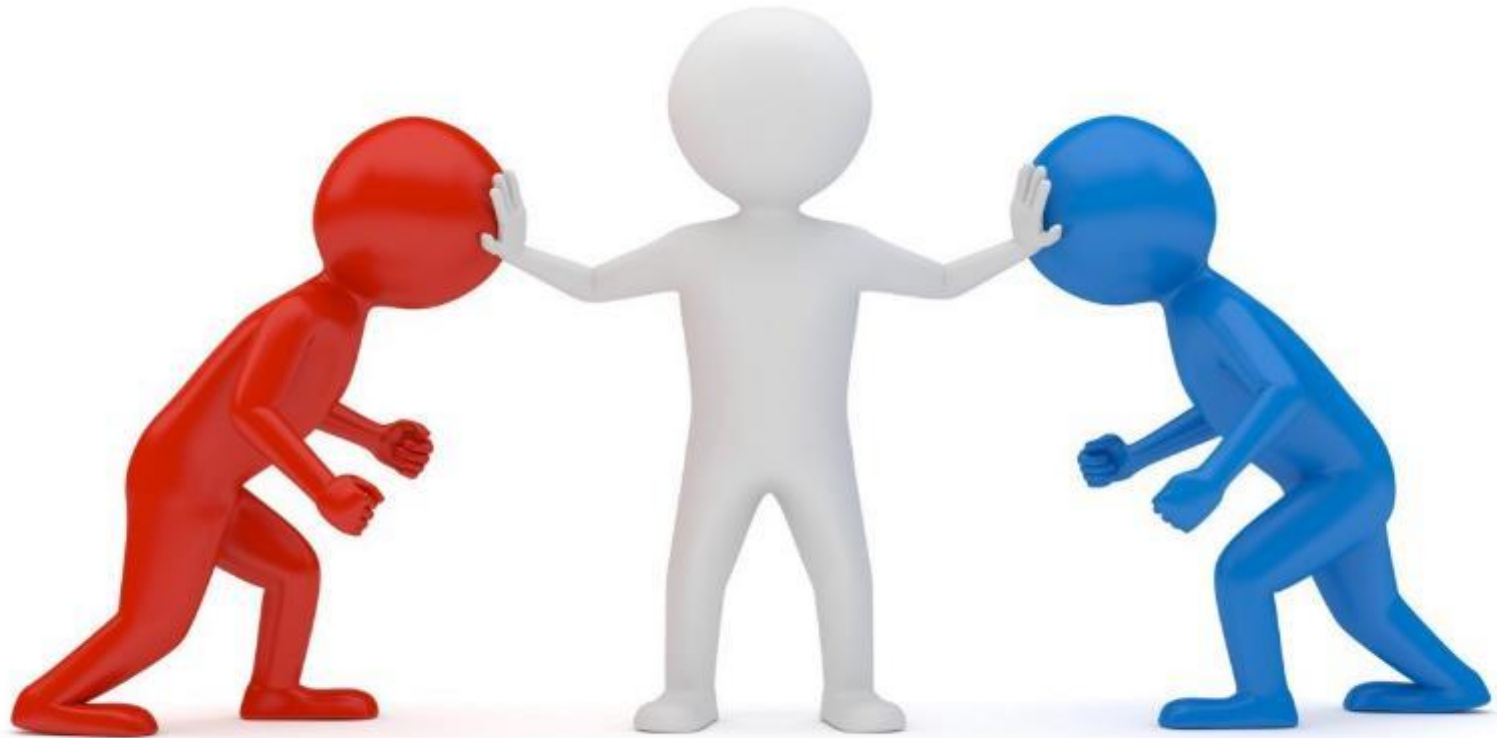
Beteenden riktade mot sig själv

Praktisk tillämpning av axel II

- Ger en tydlig bild av dysfunktionella relationsmönster, som vidmakthåller symptom/lidande.
- Ett sätt att systematisera motöverföringsreaktioner.
- Ger en antydning om vilken typ av försvar som klienten huvudsakligen använder sig av.

Axel III - Konflikt

Axel III - Konflikt

- Konflikter är omedvetna, inre krockar mellan motstridiga känslor, behov och beteendemönster.
- Konflikter är långvariga (mer än sex månader) mönster av beteenden och erfarenheter.
- Konflikter är dysfunktionella, hindrar utveckling och försämrar relationer.
- Även om de flesta konflikter är omedvetna till sin natur, är de ibland medvetna och kan vara både jag-syntona eller jag-dystona.

Axel III - Konflikt

- För att en konflikt ska utvecklas krävs en viss nivå av struktur. Låg strukturell förmåga förhindrar utveckling av en väldefinierad konflikt.
- Det finns sju bipolära konfliktteman, formuleringarna av dessa konflikter grundas på klinisk tradition snarare än på empiriska studier.
- För att bedöma typ av konflikt, har delar av intervjun en låg grad av styrning för att konflikttemat ska visa sig.

Axel III - Konflikt

- Konflikter bedöms utifrån hur viktiga och framträdande de är.
- Konflikter har två modaliteter, aktiva och passiva sätt att hantera konflikter.
- Det aktiva läget avser ett kontrafobiskt försvar och reaktionsbildning.
- Det passiva läget domineras av regressiva försvar.
- I klinisk praxis är en blandning av aktiva och passiva konflikter vanligt.

Axel III - Konflikt

- Konflikt-teman tar sig uttryck i olika områden i klientens vardag:
- I ursprungsfamiljen.
- I relationer och nuvarande familj.
- I arbete och professionellt liv.
- Sociala sammanhang.
- I relation till ägodelar och pengar.
- I relation till kroppen.
- Sätt att relatera till sjukdom och problem.

Axel III - Konflikt

- En tydligt definierad konflikt tenderar att framkalla typiska motöverföringsreaktioner.
- Om det finns pågående svår livsstress (inom sex månader) kan det både förvärra eller dölja konflikter, vilket gör det svårt att bedöma typ konflikt.

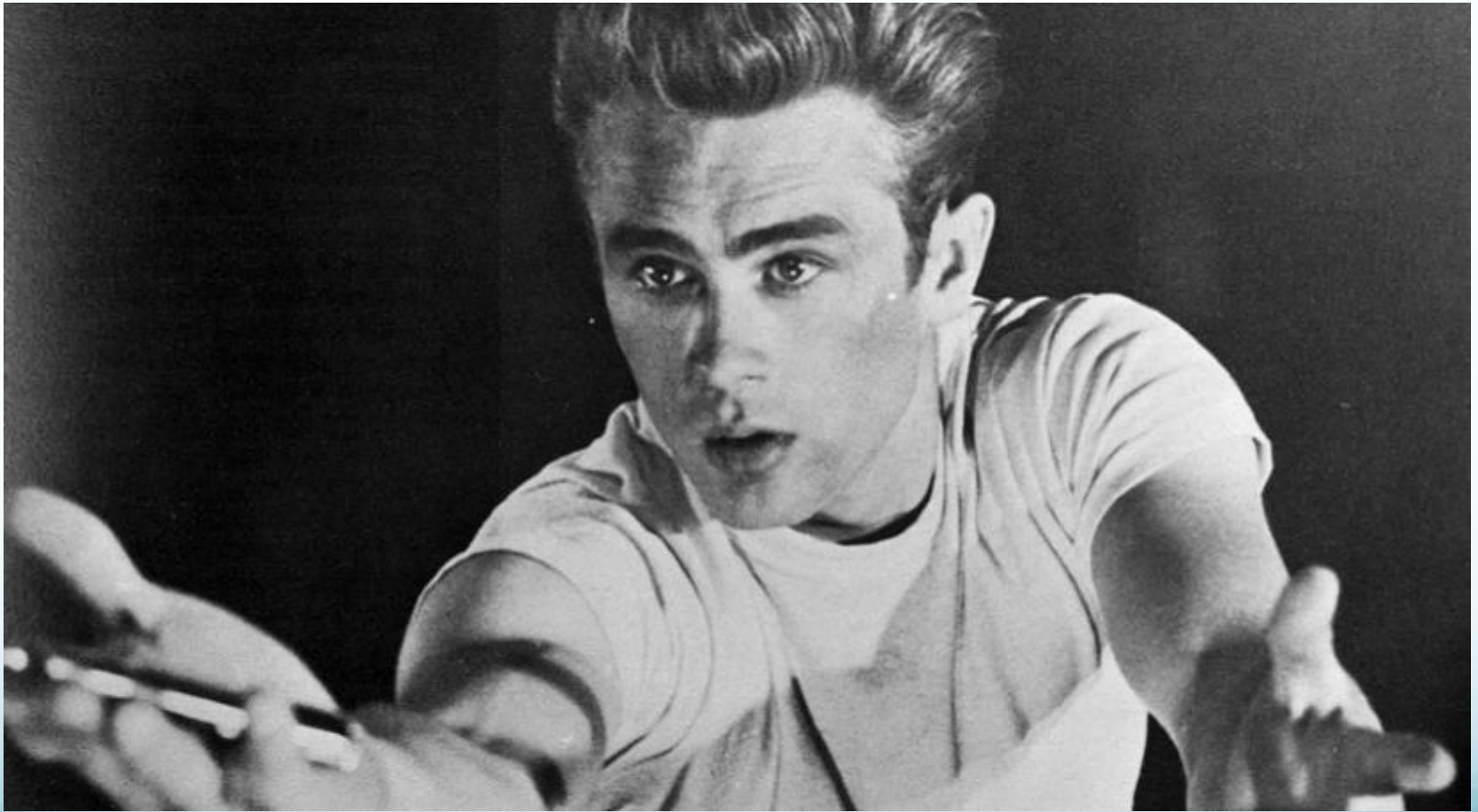
1 Närhet kontra distans

1 Närhet kontra distans

- Klienten verkar hjälplös (passiv) eller reserverad (aktiv).
- Relationer med varierande närhet och distans är inte möjliga.
- Framträdande affekt: existentiell ångest.
- Motöverföring: omtanke/medkänsla (passiv), oro/hjälplöshet (aktiv).

2 Underkastelse kontra kontroll

2 Underkastelse kontra kontroll

- Handlar om lydnad eller uppror mot regler och normer.
- Klienten verkar antingen medgörlig och kontrollerad, eller protesterande och upprorisk.
- Framträdande affekt: rädsla/ångest (passiv), ilska (aktiv).
- Motöverföring: hjälplöshet eller kontrollerande (passiv), ilska eller blickande (aktiv).

3 Omhändertagen kontra omhändertagande

3 Omhändertagen kontra omhändertagande

- Relationer bygger på att ha/ta emot eller ge.
- Klienten verkar krävande och klängig (passiv), eller självförsörjande och/eller självuppoftande (aktiv).
- Framträdande affekt: sorg/rädsla för att förlora vården (passiv), missnöje, irritabilitet (aktiv).
- Motöverföring: irritabilitet/ilska på grund av omättlighet (passiv), oro/medkänsla (aktiv).

4 Egenvärdeskonflikt

4 Egenvärdeskonflikt

- Fokuserar på pendlingen mellan värdelöshet och narcissism.
- Klienten verkar osäker och undvikande (passiv) eller självsäker och behöver bevisa sig själv.
- Framträdande affekt: skam (passiv), ilska/irritabilitet (aktiv).
- Motöverföring: omtanke, medkänsla, stödjande (passiv), känslor av inkompetens, nedvärdering (aktiv).
- Kom ihåg: självkänslan är i allmänhet låg i kliniska grupper, denna konflikt gäller när den polära spänningen är uppenbar.

5 Skuldskonflikt

5 Skuldkonflikt

- Vems fel är det? Bara mitt (passiv) eller alla andras (aktiv).
- Klienten verkar antingen mycket lojal och självanklagande eller kritisk/anklagande, egoistisk.
- Framträdande affekt: skuld, rädsla för straff, sorg (passiv), ilska mot andra, cynism (aktiv).
- Motöverföring: medkänsla, att vilja motverka självbestraffning (passiv), att vilja konfrontera amoraliskt beteende.
- Rätt och fel är centralt i skuldkonflikter, styrka/svaghet eller stor/liten är framträdande i självvärdeskonflikter.

6 Oidipal konflikt

6 Oidipal konflikt

- Handlar om att vara osynlig kontra förförisk. Att bli sedd som man eller kvinna, fysisk attraktionskraft.
- Klienten verkar oansenlig och inte investerad i sitt utseende, eller accentuerar sitt yttre och spelar på sexualitet, benägenhet för rivalitet.
- Framträdande affekt: nollställt, bristande intresse (passiv), snabbt skiftande känslor av konkurrens, erotisering, skamlöshet (aktiv).
- Motöverföring: neutral, saklig (passiv), olämplig sexualisering (aktiv).

7 Identitetskonflikt

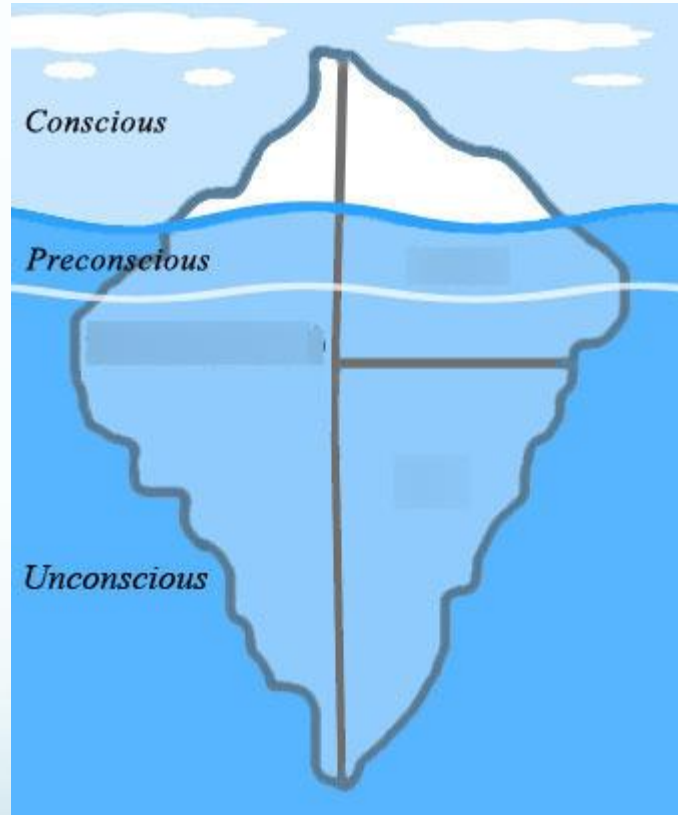
7 Identitetskonflikt

- Kronisk kamp för att etablera en sammanhängande identitet. Identiteten är antingen fixerad eller ombytlig, som försvar mot självdissonans.
- Klienten verkar anpassningsbar och antar den roll som tilldelas dem (likgiltig och ointresserad), eller provar ständigt nya identiteter (driven och rastlös).
- Framträdande affekt: ångest, förvirring, desorientering (passiv), rastlös, aktivt avvärjande ångest (aktiv).
- Motöverföring: hjälplöshet, medkänsla, ansträngning (passiv), oro, medkänsla, alienation (aktiv).

Praktisk tillämpning av axel III

- Ett tydligt konflikt-tema, talar ofta om en relativt välutvecklad personlighetsstruktur. Det innebär att behandlingen kommer att vara ganska snävt inriktad och avgränsad.

Axel IV – Struktur

Axel IV – Struktur

- Med struktur menas grundläggande förmågor att förstå och reglera sig själv, relationer och andra på ett differentierat sätt.
- Strukturaxeln består av fem huvudområden med underliggande fasetter.
- Fyra nivåer av integration, från god integration till desintegration.
- Bedömningen av strukturen baseras på de senaste sex månaderna.

1 Kognition

1 Själv- och objektsuppfattning

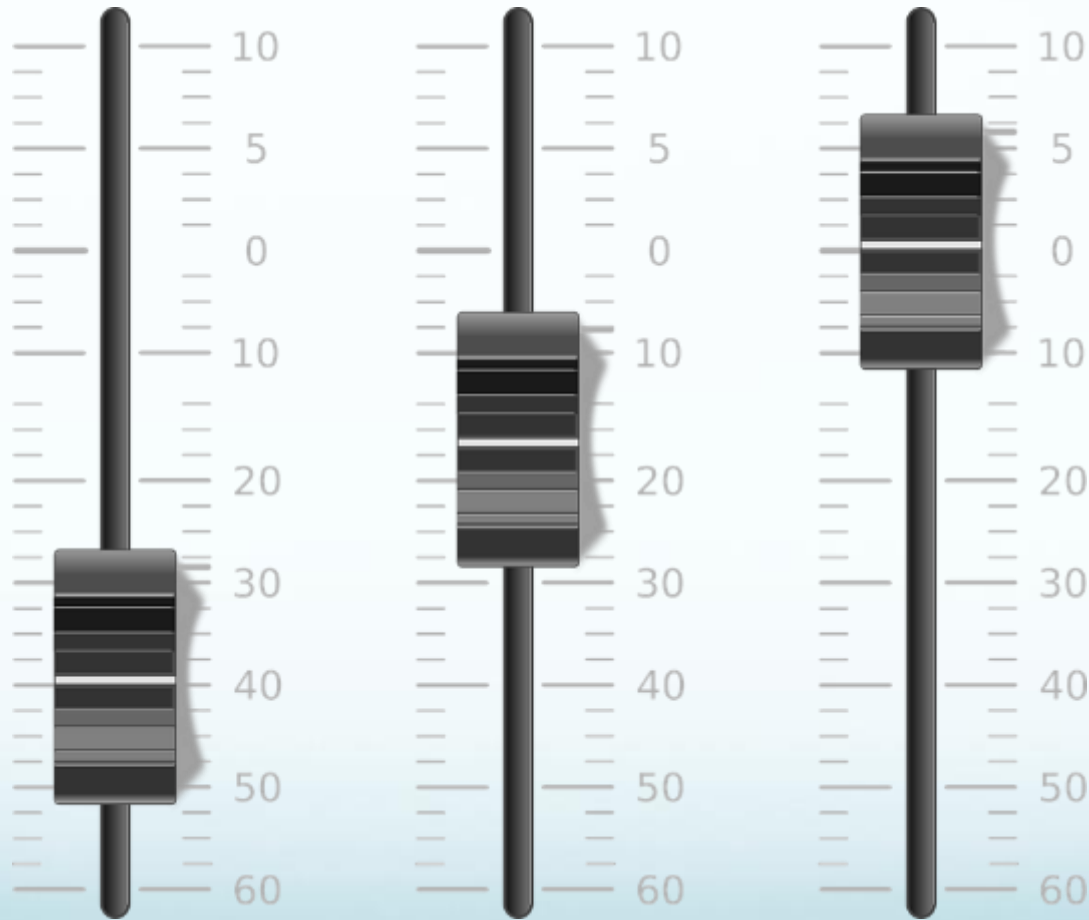
- **Självuppfattning**
- **Självreflektion:** realistisk bild av sig själv och av vad som pågår på insidan.
- **Affektdifferentiering:** olika känslor kan urskiljas, förmåga att tåla ambivalens.
- **Identitet:** självbeskrivningen är mångfacetterad, motstridiga delar av självet kan integreras.

1 Själv- och objektsuppfattning

- **Objektsuppfattning**
- Förmåga att skilja ut sig från andra, göra skillnad på egna och andras känslor och tankar.
- Förmåga att uppfatta känslor hos andra.
- Realistisk och nyanserad uppfattning av andra, förmåga att upprätthålla en stabil bild av andra även vid konflikter.

2 Reglering

2 Förmåga till reglering

- **Självreglering**
- Impulskontroll: impulser/önskningar kan upplevas och kontrolleras på ett graderat och differentierat sätt.
- Affektreglering: känslor kan upplevas på ett sätt som är adekvat för situationen. Ambivalenta känslor tolereras.
- Självkänsloreglning: självkänslan kan upprätthållas eller snabbt återställas med realistiska begränsningar.

2 Förmåga till reglering

- **Reglering av relationer**
- Förmåga att bevara relationer: andra respekteras oavsett egna behov, relationer fyller främst inte självreglerande behov.
- Förutseende: andras reaktioner på det egna agerandet kan förutses, vilket blir vägledande på ett konstruktivt sätt.
- Balansering av behov: egna och andras behov i relationer respekteras och tillgodoses. Stabila inre principer.

3 Försvar

3 Försvar

- Möjligheter till upplevelser: inre och yttre stress tolereras och hanteras, leder inte till undvikande eller begränsning.
- Interpersonalitet: intrapsykiska försvar används flexibelt. Adekvat förmåga till realitetstestning, stress medför ingen större påfrestning på relationer.
- Försvarsmekanismer: övervikt på mogna, adaptiva försvar. Försvaren skapar möjligheter till upplevelser snarare än att gå miste om dem.

4 Emotionell förmåga

4 Emotionell förmåga

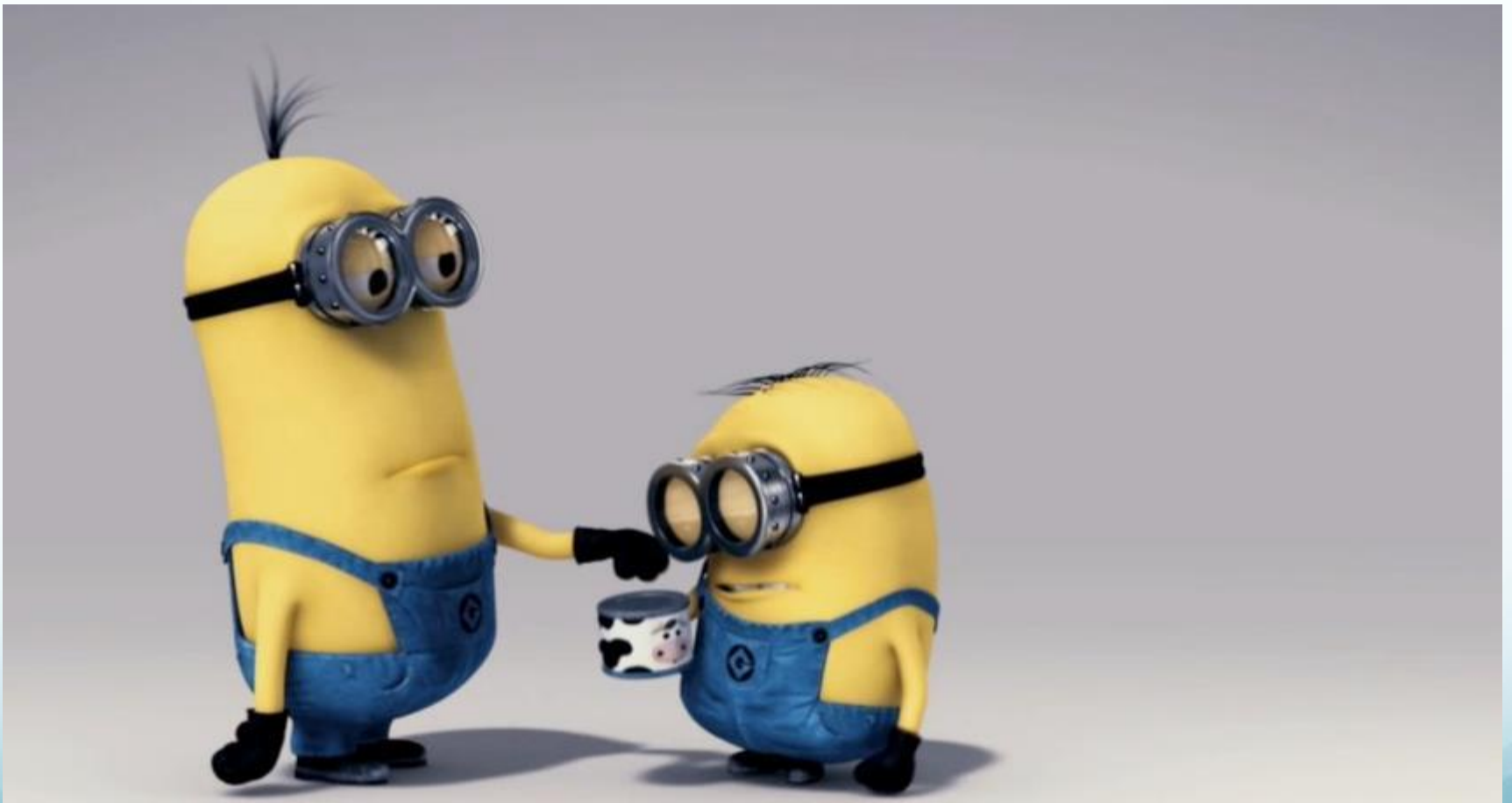
- **Inre kommunikation**
- Förmåga att uppleva affekter och fantasi: levande och rikt inre liv, fantasi är berikande och kan användas för problemlösning.
- Sinnliga upplevelser: den egna kroppen kan upplevas på ett angenämt sätt, erotik och sexuell upphetsning är berikande.
- Kroppsligt själv: den egna kroppen uppfattas som livfull, positiv och som en integrerad del av självet.

4 Emotionell förmåga

- **Yttre kommunikation**
- **Känslomässig kontakt:** känslomässigt engagemang gör kontakten med andra levande, intressant och givande.
- **Intimitet:** förmåga till känslomässig och sexuell närhet, att tåla ömsesidigt beroende.
- **Empati,** förmåga att identifiera sig med och känna sympati med andras inre.

5 Anknytningsförmåga

5 Anknytningsförmåga

- **Anknytning till inre objekt**
- Internalisering: representationer av anknytning, tillgång till stabila, inre objektrelationer. Vilken typ av ångest dominerar?
- Användning av introjekt: förmåga att lugna, trösta och ta hand om sig själv med hjälp av internaliserade objekt i påfrestande situationer.
- Variabilitet: inre representationer av andra varierar i termer av intensitet, kvalitet och närhet. Förmåga att föreställa sig relationer till flera personer samtidigt.

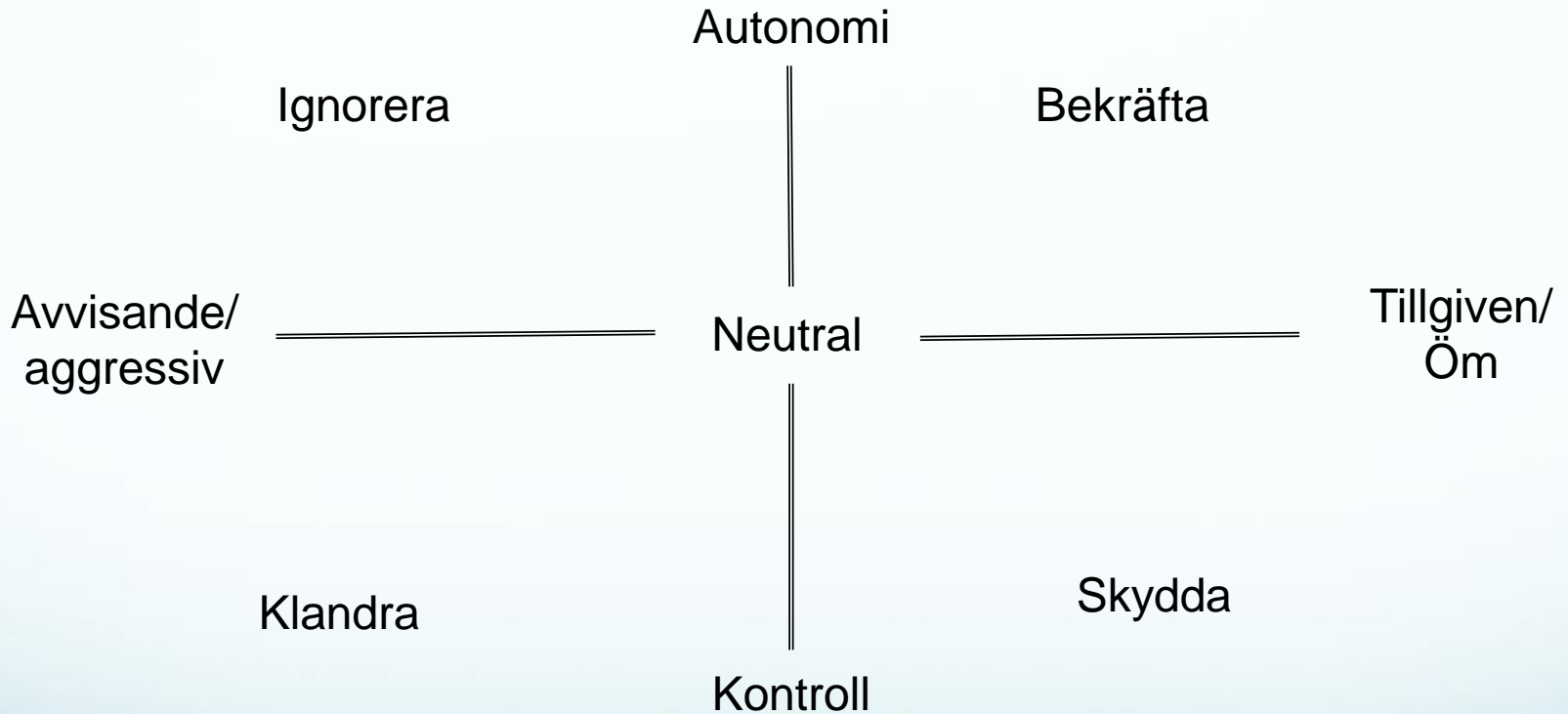
5 Anknytningsförmåga

- **Anknytning till yttre objekt.**
- Anknytningsförmåga: andra har känslomässig betydelse, det finns en önskan och förmåga till att skapa relationer. Beroende av andra kan både tålas och uppskattas.
- Tillit: det finns en grundläggande tillit till andra, tilliten är tillräcklig, varken naiv eller distanserad.
- Separera: separationer tolereras, initieras och hanteras med adekvat sorg. Förmåga att sörja utan att glömma bort.

Praktisk tillämpning av Axel IV

- Strukturaxeln bedömer svårighetsgraden av psykologisk störning. Bedömningen är vägledande för behandlingsplanering.
- Låg grad av struktur innebär fokus på självuppfattning och impulser i psykoterapeutiska interventioner. Högre grad av integration gör det möjligt att fokusera på affekter eftersom risken för regression och funktionsförlust är mindre.

Beteenden riktade mot andra

Relationella teman

- Frihet
- Kontroll
- Värde
- Skuld
- Kärlek
- Aggression
- Omsorg
- Kontakt

Tillvägagångssätt

- Vilket av de 8 temana handlar det om?
- Är relationsbeteendet är riktat mot någon annan eller mot sig själv?
- Är det relationella beteendet i termer av "anknytning" positivt (höger halva av cirkeln) eller negativt (vänster halva av cirkeln)?
- Handlar beteendet om för mycket (nedre halvan) eller för lite (övre halvan) ömsesidigt beroende?

Dynamisk formulering

Klienten uppfattar sig själv, om och om igen som:

- Anklagar sig själv
- Ber inte om hjälp
- Oroar sig för mycket

Klienten uppfattar att andra om och om igen:

- Anklagar
- Attackerar
- Visar lite/ingen ömhet

Andra, inklusive terapeuten uppfattar klienten som:

- Anklagar sig själv
- Oroar sig för mycket
- Håller inte andra ansvariga

Andra, inklusive terapeuten upplever sig själva i relation till klienten som:

- Oroar sig
- Klandrar

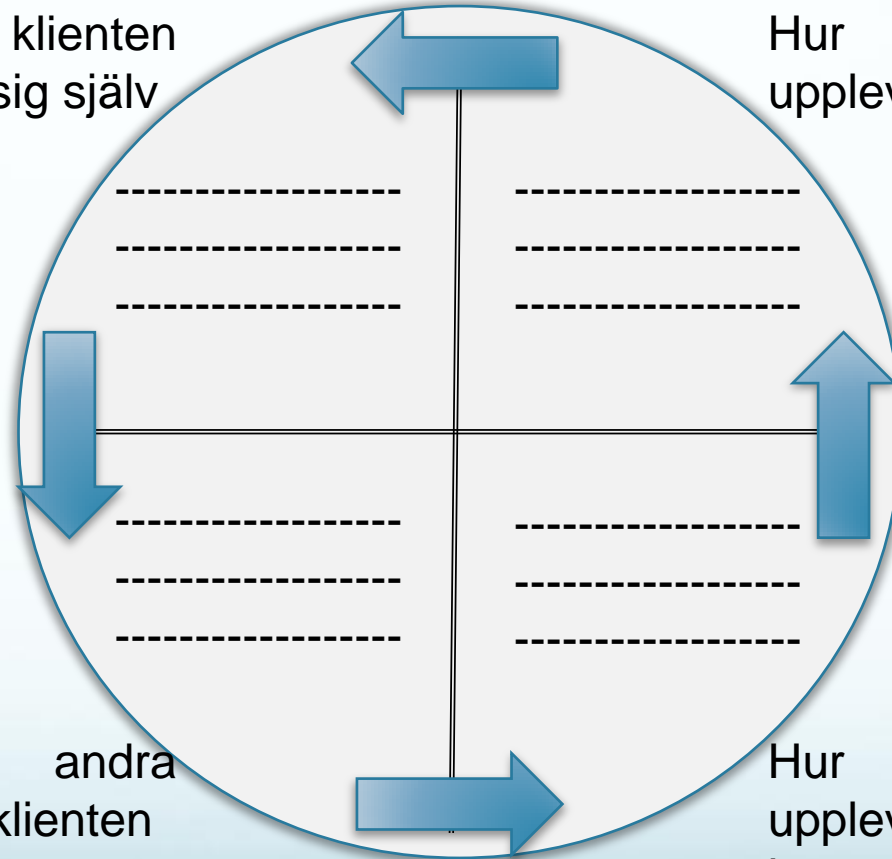
Lära sig OPD-2

- Utbildning i OPD-2 tar sammanlagt 6 dagar, uppdelat på 3 stycken 2-dagars workshops
- Tyngdpunkten på utbildningen ligger på att kunna tillämpa de olika axlarna på kliniskt material, främst videoinspelade intervjuer.
- Det är en arbetsintensiv metod som tar tid att lära sig, inläringen underlättas om deltagare från samma verksamhet genomför utbildningen tillsammans.

Dysfunktionella relationsmönster

Hur klienten
upplever sig själv

Hur klienten
upplever andra

Hur andra
upplever klienten

Hur andra
upplever sig själv
i relation till
klienten